

Plusko

BUĎ SOUČÁSTÍ
SLOVÁCKÉHO
DIVADLA!

Pracovní list

Gabriela Preissová:

Gazdina roba

- 1 Jaký pocit v tobě doznívá, když si vzpomeneš na inscenaci Gazdina roba?
- 2 Jak bys popsal příběh hry někomu, kdo ji neviděl? Rozepiš se v pár větách, prosím.

3 Může se ti hodit I.: Preissová poprvé

Gabriela Preissová (* 23. 3. 1862, † 27. 3. 1946)

Život a dílo:

- Narodila se v Kutné Hoře jako Gabriela Marie Sekerová.
- Jako malá se přestěhovala do Plaňan a odtud se v devíti letech dostala do pražské smíchovské rodiny matčiny sestry, tety Luisy a strýce archiváře a spisovatele Františka Dvorského. Zde se poprvé dostala do uměleckého a intelektuálního prostředí, v jejich bytě se totiž scházeli literáti Jakub Arbes, Karolína Světlá, Eliška Krásnohorská či Žofie Podlipská.
- V jedenácti letech, v roce 1873, sepsala dramatický výjev s názvem O hodné mamince a zlé Kačce.
- Během svého života psala i pod pseudonymy Mathilda Dimová, Matylda Dumontová, Marie Turková, Richard Klas, M. T.
- Přispívala například do Osvěty, Ruchu, Světozoru, Lumíra, Ženských listů, Topičova sborníku, almanachu Zora, různých kalendářů. Byla členkou České akademie věd a umění, Moravského kola spisovatelů, vzdělávacího spolku Vesna v Brně, Sboru pro zřízení druhého Národního divadla v Praze, ochotnických divadelních spolků, a též sběratelkou krojů, výšivek a kraslic.
- Její literární činnost trvala více než půl století, její vrcholná dramata významně zasáhla do boje o realismus v českém divadle a připravila cestu vesnickým dramatům bratří Mrštíků a Aloise Jiráska.
- Zemřela v Praze a je pochována na vyšehradském hřbitově.

Výběr z díla:

- **POVÍDKY A NOVELY:** Obrázky ze Slovácka (1886), Akrobatka (1887), Gazdina roba (1887), Ideály (1889), Črty ze Slovácka Gabriely Preissové (1890), Obrázky bez rámců (1896), Korutanské povídky (1896), Mladí a jiné novely (1898), Když hvězdy padaly (1898), Co život vyprávěl... (1900), Talmové zlato (1901), Dědicové (1920), Zlatý hoch (1930), Její pastorkyňa (1930), Cestou za štěstím (1932), Zatoulaná píseň (1932)
- **DRAMATA:** Gazdina roba (1890), Její pastorkyňa (1891), Zlatorog (1914), Jaro v podzámčí (1925)

- 4** **Gazdina roba je označována jako vesnické drama. Zároveň ale patří do jednoho z hlavních literárních směrů své doby. Dokážeš poznat, který to je?** (Zakroužkuj správnou odpověď.)

a) Romantismus

Zdůrazňuje city, silné emoce a výjimečné hrdiny. Příběhy často vyprávějí o lásce, osudu nebo boji proti společnosti. Děj se může odehrávat v přírodě, minulosti nebo tajemném prostředí. Hrdinové bývají osamělí a nepochopení.

b) Realismus

Snaží se zachytit skutečný život obyčejných lidí. Postavy jsou uvěřitelné, mají své silné i slabé stránky. Důraz je kladen na každodenní problémy, vztahy a životní podmínky. Upozorňuje na nespravedlnost ve společnosti. Často jako realistický prvek využívá nářečí.

c) Historické drama

Odehrává se v minulosti, obvykle v době velkých historických událostí. Postavy mohou být skutečné historické osobnosti nebo vymyšlené, ale zapojené do děje tehdejší doby. Autoři se snaží zachytit atmosféru a detaily dané historické éry – například oblečení, jazyk nebo prostředí.

d) Symbolismus

Zaměřuje se na pocity, sny, nálady a skryté významy. Děj nemusí být jasný nebo přímočarý – důležitější je celková atmosféra. Autoři často vyjadřují své myšlenky pomocí obrazů, barev nebo symbolů. Čtenář nebo divák spíše jen vnímá, než aby přesně chápal, co se děje.

- 5** **V předchozím úkolu jsi vybral/a jednu z možností. Co tě vede k tomu, že Gazdina roba patří právě k tomuto žánru? Zkus najít konkrétní podobnosti mezi inscenací a charakteristikou žánru.**

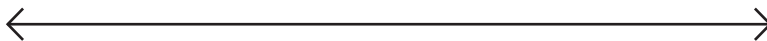
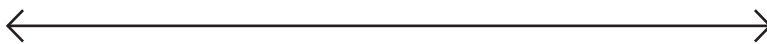
- 6** **Jaká jsou podle tebe hlavní témata hry Gazdina roba?**

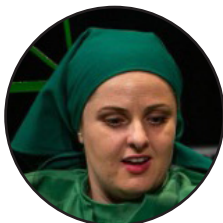
7 Jak bys na základě toho, co ses dozvěděl/a v inscenaci, vysvětlil/a dva pojmy, které figurují v názvu hry?

➡ Gazdina:

➡ Roba:

8 Vzpomeneš si, jaké mezi sebou měly tyto postavy vztah?

9 Hlavní postavou je Eva. Napiš, prosím, její krátký medailonek, který bude obsahovat pár informací o jejím životě, ale také to, jaká je.

10 V čem jsi s Evou soucítil/a, v čem jsi jí rozuměl/a?

11 Má Eva nějaké charakterové vlastnosti, které ti nebyly sympatické? Pokud ano, jaké?

12 V čem jsi soucítil/a či nesoucítil/a s Mánkem?

13 Která z dalších postav ti nejvíc utkvěla v paměti a proč?

14 Věděl/a jsi, že:

- Příběh *Gazdiny roby* vznikl na motivy skutečných příběhů, se kterými se spisovatelka setkala.
- Preissova kupovala výšivky od „zajímavě teskné gazdiny“ v jednom z panských velkostatků. Jednou se dozvěděla, že gazdina není manželkou gazdy, ale jeho robou (konkubínou). Daná osoba se jí svěřila s tím, že přijala svůj osud a vždy půl roku žije s gazdou a jejich nemanželskými dětmi na statku a zbytek času je jím vydržována v Prešpurku (dnešní Bratislava).
- Mezi další inspirace patřila např. i hospodyně, kterou Preissovi tehdy měli ve své hodonínské domácnosti. Autorce posloužila jako příklad předsudečnosti ve víře – služebná pocházela z Myjavy a byla luteránka, která žila na silně katolickém Slovácku – kvůli jejímu odlišnému vyznání docházelo ke třenicím, měla těžký život.
- Co se týče tématu ženy a jejího postavení ve společnosti, *Gazdina roba* bývá chápána jako jedno z prvních evropských dramát, které se věnuje tématu ženské emancipace a premiéra hry v Národním divadle v roce 1889 byla jedním z nejbouřlivějších skandálů české divadelní historie.

15 Může se ti hodit II.: Preissova podruhé

Preissova a Slovácko:

- Spisovatelka je velmi spjatá s regionem Slovácko. Poprvé jej navštívila v roce 1873, konkrétně Hodonín, kde bydlel matčin bratr Karel Procházka. Byla okouzlena barevností krajiny a zpěvností slováckého nářečí, ale už tehdy byla schopna vidět i nelehký rub této malebnosti – obrovskou bídu i bolestné výjevy zpitých Slováků, najímaných na práci v hodonínském cukrovaru.
- Propojení obou pohledů na Slovácko stojí za kompozicí pozdějších znamenitých autorčiných dramát *Gazdina roba* a *Její pastorkyňa*.

- V osmnácti letech si vzala o čtyřicet let staršího pokladníka hodonínského cukrovaru Jana Nepomuka Preisse. V letech 1880–1890, při pobytu v Hodoníně a obchodních cestách s manželem poznávala kraj a sbírala náměty pro dílo *Obrázky ze Slovácka*. Zde také napsala svá dvě nejslavnější dramata. Tehdy jí nebylo ještě ani třicet let
- 10. 10. 1945 se v Uherském Hradišti hrou *Její pastorkyňa* slavnostně otevíralo Slovácké divadlo. Tehdy bylo spisovatelce osmdesát tři let, složité cestování z Prahy již nezvládla, ale do divadla poslala zdravici.
- Od té doby její hry na repertoáru Slováckého divadla figurovaly již několikrát.

16 V inscenaci *Gazdina roba* ve Slováckém divadle je velmi výrazný jazyk, kterým postavy mluví. Vzpomeneš si, které z nich mluvily nářečím a které ne?

17 Dílo je rozděleno do tří dějství. Scénografie, neboli výtvarné pojetí, této inscenace na všechna tři dějství reaguje a vyvíjí se. Vzpomeneš si, jak v jednotlivých dějstvích vypadaly kostýmy herců?

1. dějství (hody na návsi pohraniční uhersko-slovenské dědiny)

2. dějství (v komoře Evy v Samkově stavení, mezi prvním a druhým dějstvím uběhly 4 roky)

3. dějství (na tovarychu panského dvora v Rakousích)

- 18** „Vztah bez lásky je jako břeh bez vody. Láska bez vztahu je jako voda bez břehu. V jednom uschneš, v druhém se utopíš.“ (Žetel, režisér inscenace)

V Gazdině robě mají voda a břeh pevné místo doslovně (třetí dějství se odehrává na břehu Dunaje) i obrazně. Inscenační tým s motivem vody a břehu ve velké míře pracoval. V jakých prvcích scénografie, případně v jakých postavách, jsi vnímal/a motiv vody? (2 správné odpovědi)

- a) banner s folklorním motivem
- b) břeh v diagonální linii scénografie
- c) hudebnice s violoncellem
- d) kroje

- 19** Hudební složka v sobě nese víc symbolů. Jak jsi hudebnici i samotné violoncello vnímal/a ty?

- 20** Přestože je hra Gazdina roba venkovské drama z 19. století, její příběh je nadčasový – mohl by se odehrávat v jakékoli době. Právě s touto nadčasovostí a aktuálností tvůrci inscenace ve Slováckém divadle pracovali.

- ☞ V čem je podle tebe hra Gazdina roba stále aktuální?

☉ V čem myslíš, že by to dnes měla Eva jednodušší? Máš pocit, že šla doba dopředu, že jsme se v něčem posunuli?

☉ Na závěr, prosím, napiš Evě krátký vzkaz. Co bys jí chtěl/a říct?